

Tomatfrön från krigets Syrien har fått ett nytt liv och ett nytt namn. Nu odlas Saqbatomater i Gnesta i Sörmland.

Ett frö i ny mylla

De första samtalen ägde rum runt en odlingslåda på flyktingförläggningen Solbacka utanför Gnesta. I lådan hade en liten buskig tomatplanta omsorgsfullt stagats upp mot en pinne. Nu har mötet mellan föreningen Art Lab Gnesta och Omar Sadek från Syrien lett till ett odlingsprojekt som förhoppningsvis ska ge den svenska fröbanken åtminstone två nya sorter: Sörmländsk Saqbatomat och Sörmländsk Ghoutagurka.

Omar Sadek är en av miljontals syrier som tvingats bort från sitt krigsdrabbade hemland. På flyktingförläggningen Solbacka började han tillsammans med andra odlingsintresserade bygga odlingslådor på en övergiven tennisplan.
- Jag är kemist, men har alltid haft odling som hobby. Min familj hade en ganska stor odlingslott i Saqba, som ligger i Ghoutaprovinsen utanför Damaskus. Vi odlade inte för att tjäna pengar, vi åt det vi odlade och gav bort till vänner, berättar Omar.
Till Solbacka hittade också några fröer från hemlandet, en lågväxande busktomat som i Syrien odlas på friland

och ger stora skördar. I Sverige blev det tuffare för plantorna att etablera sig.
- Den första plantan såg inte så mycket ut för världen. Men den blev en stark symbol för hur svårt det kan vara att bli tvungen att anpassa sig till en helt ny miljö men att det ändå går, säger Signe Johannessen, ordförande för Art Lab.

Gemensamt intresse

Föreningen håller till i det gamla bryggeriet i Gnesta och jobbar för att skapa möten mellan konsten och konstnärerna, lokalsamhället, skolor, konstinstitutioner och andra som arbetar med konst- eller samhällsfrågor. Det var det gemensamma intresset för odling som skapade kontakt mellan Signe och Omar och som ledde till projektet Saqbatomaten.
- Vi försöker få den svenska myllan att bereda plats för en ny tomatort, som vi har döpt till Saqbatomaten. Våren 2017 såddes de första tomatfröna i det gamla bryggeriet. Eftersom målet är att få in Saqbatomaten i den svenska fröbanken så måste odlingarna följa särskilda regler.

- Bland annat måste vi ha minst 100 plantor och ha minst 100 meter mellan våra plantor och andra tomatplantor för att vi ska vara säkra på att det inte sker någon korsbefruktning. Som tur är har vi fått mycket hjälp från människor som kan det här, förklarar Signe.

De plantor som inte fick rum vid Art Lab adopterades bort och fick flytta in i villaträdgårdar, kolonilotter och skolgårdar runt om i Gnesta.

Den första sommaren blev tuff för Saqbatomaten. Våren var kall och sen och sommaren både solfattig och torr - ett annorlunda klimat för den som är van vid solen och värmen i Syrien.

Smaken på de tomater som till slut mognade var inte heller riktigt som Omar hade hoppats.

- De smakade ungefär 70 procent. Det är en bit kvar till 100 procent, säger han och ler.

Fler får vara med

Hösten ägnades åt att, bland annat tillsammans med skolklasser från Gnesta, ta hand om frön. I dagarna har årets tomater just såtts. Nu har Art Lab också fått bygglov för ett 120 kvadratmeter stort växthus, som ska byggas intill bryggeriet.

- Men saqbatomaterna får finna sig i ännu en sommar utomhus. Vi kommer inte att få växthuset klar till den här säsongen. Vi hoppas däremot att det finns andra som har växthus som vill prova att odla Saqbatomat och berätta för oss hur det går. Alla som vill ha fröer kan maila oss. Vi skänker bort de fröer vi har över, säger Signe.

Vid sidan av tomatprojektet pågår också ett gurkprojekt.

- Vi provade förra året att odla en gurka, som vi kallar Ghoutagurka. Den kommer från samma område som Saqbatomaten. Men till skillnad från tomaten trivdes gurkan otroligt bra i Sörmland och gav större skörd än i Syrien trots att gurkor brukar vara både värmekrävande och kräsna, konstaterar Signe.

- Gurkorna smakade också mer i Syrien, inflikar Omar. Där kunde man känna på 20 meters avstånd

Signe Johannessen och Omar Sadek med årets frösädd av Saqbatomater på Art Lab i Gnesta.

om någon tog ett bitt av en gurka. Det var som parfym i luften. I Syrien var gurkorna fulla av liv.

I år ska Ghoutagurkan odlas i lite större skala. Den som är sugen på frön från gurkan får däremot betala en slant.

- Vi har kontakt med ett odlingsnätverk i Ghoutaområdet. De har det väldigt svårt där nu. Ingen odlar längre för skoj skull, nu odlar man för att överleva, säger Signe.

Symboliken i odlingsprojektet är fortfarande stark.

- När jag tog hit fröerna från Syrien var de också nykomlingar i Sverige, uppräckta ur den syriska jorden och planterade på svensk mark. Och precis som människor behöver plantor inte bara jord och vatten. De behöver medkänsla och kärlek också, säger Omar.

1 juli kommer Art Lab att vara med i Tusen Trädgårdar och bjuda in allmänheten till en workshop i någon form.

- Vi vill gärna berätta för så många som möjligt om Saqbatomaten. Alla som är nyfikna på vad vi sysslar med är välkomna hit, säger Signe.

LENA WISTRAND

1 juli 2018

Tusen Trädgårdar

Tusen Trädgårdar är Sverige största trädgårdsarrangemang.

På en och samma dag, den 1 juli, över hela landet öppnar tusen trädgårdar upp för allmänheten.

I Tusen Trädgårdar får alla vara med: privata trädgårdar, koloniområden, parken, stadsodlingar, gemensamhetsodlingar, balkonger - det enda som krävs är en passion för odling och lust att dela med sig av sin passion.

Tusen Trädgårdar är ett samarrangemang mellan Studieförbundet, Riksförbundet Svensk Trädgård och Trädgårdsriket.

